

АБУ АБДУЛЛОҲ МУҲАММАД ИБН ИСМОИЛ АЛ-БУХОРИЙ

АЛ-ЖОМИЪ АС-САҲИҲ

(Ишонарли тўплам)

4-жилд

Арабчадан АБДУЛҒАНИ АБДУЛЛОҲ таржимаси
Профессор НЕЪМАТУЛЛОҲ ИБРОҲИМ ва шоир МИРЗО КЕНЖАБЕК таҳрири остида
Муҳаррир ХОЖА БАХТИЁР НАБИХОН ЎҒЛИ

ҚОМУСЛАР БОШ ТАҲРИРИЯТИ

1992 йил

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳийми

БЕМОРЛАР ВА ТИБ ҲАҚИДА КИТОБ

1-боб. Беморлик каффорати ва Оллоҳ таолонинг «Кимнинг қилмиши ёмон эрса, жазо тортғусидир!» деган каломи шарифи хусусида

Ҳазрат Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг завжалари Оиша онамиз разияллоҳу анҳо бундай деган эрканлар: «Мусулмон кишига етадирган ҳар бир мусибат, ҳаттоки баданининг бирор ерига кирган тикан ҳам, унинг гуноҳига каффорат бўлғусидир!».

Абу Ҳурайра разияллоҳу анҳудан бундай деб нақл қиладилар: «Мусулмон кишига етадирган ҳар бир машаққат — Дард, ташвиш, қайғу, азият ёхуд ночорлик ва ҳаттоки (баданига) кирган тикан ҳам, Оллоҳ таоло даргоҳида унинг гуноҳларига каффорат бўлғусидир!»

Абдуллоҳ ибн Каъбнинг оталаридан нақл қилишларига кўра, Жаноб Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай деган эрканлар: «Мўмин одам шамолда гоҳ эгилиб, гоҳ қаддини тиклаб олғувчи сабза гиёҳ монанддир, мунофиқ эрса, мўртлиги сабабидан бир қаттиқ шамолдаёқ синиб кетгувчи арз (кедр) ёғочига ўхшайдир!»

Абу Ҳурайра разияллоҳу анҳунинг ривоят қилишларича, Жаноб Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай дебдилар: «Мўмин одам бало-қазоларга тоқат этмоқликда сабза гиёҳ монанддир. Чунким, мўмин ҳар тарафдин шамол эсганда эгилиб, сўнг яна қаддини тиклаб олғувчи сабза гиёҳ янглиғ бало-қазоларга чидаб, енгилмағайдир. Фожир (осий) одам эрса, мўрт арз оғочи кабидир, Оллоҳ таоло уни, истаса, бирданига синдира олур!».

Абу Ҳурайра разияллоҳу анҳунинг ривоят қилишларича, Ҳазрат Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай деган эрканлар: «Оллоҳ таоло қайси бандасига яхшилиқни раво кўрса, ўшанга бирор мусибатни юборгайдир».

2-боб. Оғир касаллик ҳақида

Оиша разияллоҳу анҳо бундай деб айтганлар: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламдек қаттиқ дардга чалинган одамни кўрмаганман».

Абдуллоҳ ибн Аббос бундай дейдилар: «Жаноб Расулуллоҳни бетоб бўлиб қолганларида кўргани бордим. Ул зот жуда оғир дардга чалинган эрдилар. Шунда мен: «Сиз жуда оғир дардга чалинмишсиз, чунким, Оллоҳ таоло сизга (бунинг учун) икки баробар кўп савоб ато этғусидир» — деб эдим. «Жаноб Расулуллоҳ менга жавобан: «Қайси бир мусулмоннинг бошига мусибат тушғайдир, унинг гуноҳлари дарахт япроқлари янглиғ дув тўкилғусидир», — дедилар.

3-боб. Ўзгалардан кўра кўпроқ жабр тортғувчилар — пайғамбарлар эканлиги ҳақида

Абдуллоҳ (ибн Аббос) ривоят қиладирлар «Ҳазрат Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига кирдим, оғир бетоб бўлиб ётган эдилар. Шунда менга: «Тўғри, мен бетоб бўлсам, жуда оғир бетоб бўлғумдир, сизлардан икки кишига етгулик дард бир ўзимга юборилғусидир», — дедилар. Мен: «Чунким, сизга (бунинг эвазига) икки баробар кўп савоб ҳам берилғусидир», — деб айтдим.

4-боб. Беморнинг ҳолини сўраш хусусида

Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Очларни тўйғизингиз, беморлар ҳолини сўрангиз ва асоратга тушиб қолганларни озод айлангиз!» — деб айтганлар.

Барро ибн Озиб ривоят қиладирлар: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам бизга етти нарсага одат қилиб, етти нарсадан ҳазар қилмакни буюрдилар. «Қуйидагиларни одат қилингиз!» — дедилар:

1. Жанозага қатнашмоқни
 2. Касални бориб кўрмоқни
 3. Чақирилган жойга бормоқни
 4. Мазлумга ёрдам бермоқни
 5. Қасам ичса, қасамида турмоқни
 6. Саломга алик олмоқни
 7. Акса урган киши «Алҳамду лиллоҳ» деса, унга «Йарҳамукаллоҳ» демоқни.
- «Қуйидагилардан ҳазар қилингиз!» — дедилар:

1. Кумуш идиш тутмоқдан
2. Тилла узук тақмоқдан
3. Ипакли кийим киймоқдан (эркаклар назарда тутилган)
4. Дебож (гулдор ипакли кийим) киймоқдан
5. Қасий (дағал матодан тикилган кийим) киймоқдан
6. Истабрак (атласга ўхшаган мато) киймоқдан
7. (бу ривоятда 7-нчиси тушириб қолдирилган)».

5-боб. Беҳуш (ҳушидан кетган) беморлар ҳолидан хабар олмоқ ҳақида

Жобир ибн Абдуллоҳ разияллоҳу анҳу бундай дейдилар: «Мен касал бўлиб ётган эрдим, Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам Абу Бакр Сиддик бирлан бирга ҳолимдан хабар олгали кириб келдилар. Менинг ҳушимдан кетаётганимни кўриб, таҳорат олдиларда,

тахорат сувини устимга сочдилар. Мен ҳушимга келгач, қарасам тепамда Жаноб Расулуллоҳ турибдилар. Шунда мен ул зотдин: «Мол-дунёмни не қилғаймен?» — деб сўрадим. Расулуллоҳ жавоб бермадилар. Бу масаланинг (яъни, мерос қолдириш масаласининг) ҳукмини мерос ҳақидаги оят нозил бўлгач, билдик».

6-боб. Қорнига ел тўпланганда ҳушидан кетган бемор ҳақида

Ато ибн Абу Рабоҳ ривоят қиладилар: «Ибн Аббос: «Сенга бир жаннати аёлни кўрсатайми?» — деди. Мен: «Ҳа», — дедим. Ибн Аббос: «Мана шу қора танли аёл», — деди. Ўша хотин Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига бориб: «Мен гоҳо ҳушимдан кетиб, гоҳо ўзимга келиб турғаймен. Оллоҳ таолога илтижо айлаб, мени дуо қилингиз, дардимга шифо берсин!», — деди. Жаноб Расулуллоҳ: «Истасанг, сабру тоқат қилғил, жаннатга кирурсен, истасанг, дуо айлай, Оллоҳ таоло сенга шифо ато этғай», — деб жавоб қилдилар. Аёл: «Яхшиси, сабр қилғоним афзал дурур, дуо айлангиз, дардимдан фориг бўлмайин!» — деб айтди. Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам дуо қилдилар.

Ато ибн Абу Рабоҳ Ибн Язидга бундай деган эрканлар: «Мен Умму Зуфарни кўрганман, у новча, қора танли аёл бўлиб, ўшанда Каъбанинг деборига суяниб турган эрди».

7-боб. Икки кўзи ожиз кишининг фазилати ҳақида

Анас ибн Молик Жаноб Расулуллоҳнинг бундай деганларини эшитган эрканлар: «Оллоҳ таоло: «Агар мен бандамнинг икки маҳбубасидан маҳрум этсаму, у бунга сабру тоқат айласа, бунинг бадалиға унга жаннатдин жой ато этғайман!» — дейди. Икки маҳбубадин мақсад — икки кўз демақдир».

8-боб. Эркак беморларни аёлларнинг бориб кўрмоқлари хусусида

Умму Дардоъ масжид аҳлидан бўлмиш бир ансорий эркакни беморлигида ҳолин сўраб кўргали бориб эрдилар.

Оиша разияллоҳу анҳо ривоят қиладилар: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам Мадинага келганларида Абу Бакр билан Билол иситмалаб қолишди. Мен уларнинг ҳузурига кириб: «Эй вадари бузруквор (яъни, оталари Абу Бакрга қарата айтяптилар)! Аҳволингиз нечукдир? Эй Билол! Ўзингизни нечук ҳис этмақдасиз?» — деб сўрадим. Абу Бакр иситма зўриққанда: «Уйимда бўлсайдим жон чиқар маҳал, Пойабзал инидан яқиндир ажал», — дер эрдилар. Билол эрса, иситма бир оз васайганда, йиғлаб:

*«Тақдирим не эрур, билмасман э воҳ!
Бошимга ажалдин келурму сипоҳ?
Бир кеча бўлса ҳам, она водийим,
Қўйнида ётсайдим, меҳрибон Оллоҳ!
Қониб ичсам эрдим, шаффоф сувларин,
Қанийди, ташласам, унга бир нигоҳ!»* —

дер эрдилар. Мен бу ҳақда Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига бориб айтиб эрдим, ул киши: «Ё Оллоҳ! Бизга Мадинани Макка сингари, ёкимли, ундан ҳам ортиқроқ маҳбуб этғил! Ё Оллоҳ! Унинг тошу тарозисига барака ато этғил, уни (аҳлини) ҳамиша бардаму соғлом қил, мана буларнинг безгагини эрса, Жухфага кўчирғил!» — дедилар (Жухфа Мисрда бўлиб, аҳолиси мушрик эди).

9-боб. Гўдак беморларнинг ҳолидан хабар олмоқ ҳақида

Усома ибн Зайд разияллоҳу анҳу ривоят қиладилар: «Ҳазрат Расулуллоҳнинг қизлари Зайнаб: «Ўғлим жон таслим қилай деяпти, ота, тезроқ келингиз!» — деб Расулуллоҳга одам юбордилар. Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам эрса, бунга жавобан салом айтиб: «Фарзанд берадирган ҳам Оллоҳ, уни қайтиб оладирган ҳам Оллоҳ. Оллоҳнинг даргоҳида уларнинг умри аниқ белгилаб қўйилгандир. Ўзига Оллоҳдан сабру қаноат тилаб, унинг иродасига бўйинсунсин!» — деб айтиб юбордилар. Қизлари: «Отам албатта келсинлар!» — деб яна одам юбордилар. Бу гапни эшитиб, Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам ўринларидан турдилар, ул киши бирлан бирга Саъд ибн Убода, Маоз ибн Жабал, Убай ибн Каъб, Зайд ибн Собит ва бир қанча кишилар ҳам туриб, йўлга тушдилар. Етиб боришгач, Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламга болани узатишди, бола ғарғара (жон бериш вақтидаги ҳолатда) эрди. Назаримда, бола суви йўқ мёшдек қуригану, жон танасидан чиқиб кетайин, деб тургандек эрди. Бунни кўриб, Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг муборак икки кўзларидан дувуллаб ёш оқди. Шунда Саъд: «Ё Расулаллоҳ, бу нимаси?!» — деди. «Бу кўз ёши — Оллоҳ таолонинг бандалари қалбига солган раҳматидир! Оллоҳ таоло раҳмдил бандаларига раҳм қилғайдир (яъни, бу дод-вой солиб йиғлагандаги кўз ёши эрмасдир)», — дедилар».

10-боб. Бадавийлар (кўчманчи араблар)нинг эътиқодлари ҳақида

Ибн Аббосдан нақл қилинишича, Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам бир бадавий беморни кўргани кириб: «Ҳечқиси йўқ! Иншооллоҳ, бу дард — (гуноҳларни) ювувчи бир воситадир», — деб айтибдилар. Шунда бемор бадавий: «Сен дардни — (гуноҳларни) ювувчи восита, деб айтдинг. Йўқ, ундай эмас, бу — иситма, безгақдир, у мендек бир кекса одамни қабр ёқасига етаклаб турибди-ку, ахир!» - дебди. Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам «Бўлмаса, шундоқ», - деб жавоб қилибдилар (яъни, гап уқдириб бўлмаслигини сёзиб, шундай деганлар).

11-боб. Мушрик беморни бориб кўрмоқ хусусида

Анас ибн Моликдан нақл қиладилар: «Бир яҳудий Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламга хизмат қилиб юрар эрди. Бир куни ул бетоб бўлиб қолганида Жаноб Расулуллоҳ кўргани бордилар ва уни исломга даъват қилдилар, ул исломга кирди».

12-боб. Беморни бориб кўргач, унинг имомлигида жамоат бўлиб намоз ўқилгани ҳақида

Оиша разияллоҳу анҳо бундай деганлар: «Жаноб Расулуллоҳ бетоб бўлиб қолганларида одамлар (яъни, саҳобалар) кўргани кирдилар. Шунда, Расулуллоҳ ўтирган ҳолларида уларга имомлик қилиб намоз ўқидилар, улар эса тик турган ҳолларида ўқишди. Жаноб Расулуллоҳ уларга ўтиринглар, деб ишора қилдилар. Намоз тугагач: «Имом иқтидо қилмоқ учун имом қилингандир, агар ул рукуъ қилса, сиз ҳам рукуъ қилингиз, рукуъдан бошини кўтарса, сиз ҳам кўтарингиз, башарти ўтириб ўқиса, сизлар ҳам ўтириб ўқингиз!» — дедилар.

Имом Бухорий бундай дейдилар: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам «Имом ўтириб ўқиса, ўтириб ўқингиз!» деган сўзларини бундан илгариги бетоблик пайтларида айтганлар, сўнгги касал бўлганларида эрса, Жаноб Расулуллоҳ ўтириб намоз ўқиганлар. Одамлар тик туриб ўқишган, уларга ўтирмоқни буюрмаганлар. Охиргиси ҳисобга олинғайдир, зеро охиргиси Жаноб Расулуллоҳнинг табиатларига мосдир».

13-боб. Беморнинг пешонасига қўлни қўймоқ ҳақида

Оиша бинти Саъд ривоят қиладилар: «Отам (Саъд ибн Абу Ваққос) Маккада қаттиқ касал бўлиб қолганларида Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам кўргани келдилар. Отам шунда: «Ё Набийяллоҳ, мен ўлсам, бир қадар мол-дунё қолғайдир, аммо менинг бир қизимдан бошқа мерос оладирган одамим йўқ, молимнинг 3 қисмини эҳсон қилайинми?» — дедилар. Жаноб Расулуллоҳ: «Йўқ», — дедилар. Отам: «Ярмини садақа қилайинми?» — дедилар. Жаноб Расулуллоҳ: «Йўқ», — дедиларда, сўнг: «3 қисми ҳам анча кўп нарсадир», — деб муборак қўлларини отамнинг пешоналарига қўйдилар, кейин қўллари бирлан менинг юзим ва қорнимни силаб туриб: «Э парвардигоро, Саъдга шифо ато этгайсен, саҳобаларимнинг ҳижратини эрса, бехатар қилгайсен!» — деб қўйдилар. Ўшандан бери жигаримда ул зотнинг муборак қўлларининг тафти бордек туюлади».

Абдуллоҳ ибн Масъуд ривоят қиладилар: «Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига кирдим. Ул зот бетоб эрдилар. Қўлимни (баданларига) теккизиб кўрдимда: «Ё Расулаллоҳ, сиз қаттиқ бетоб бўлиб қолибсиз-ку!» — дедим. Жаноб Расулуллоҳ: «Ҳа, шундай, мен икки кишига ҳам етадирган дард бирлан касалламдим». — дедилар. Мен: «Чунки, бунинг эвазига сизга икки баробар кўп савоб берилғусидир», — дедим. Жаноб Расулуллоҳ: «Ҳа, шундай, мусулмон одам бирор дардга чалинғайдир, унинг гуноҳлари дарахт япроқлари янглиғ дув-дув тўкилғусидир!» — дедилар.

14-боб. Беморга айтиладиган ва бемор айтадиган сўзлар хусусида

Абдуллоҳ ибн Масъуд ривоят қиладилар: «Мен Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг касаллик вақтларида ҳузурларига кўргани кирдим ва ул зотнинг баданларига қўлимни теккизиб: «Сиз қаттиқ касалсиз, чунки сизга икки баробар кўп савоб берилғусидир» — деб айтдим. Жаноб Расулуллоҳ: «Ҳа, шундай. Мусулмон одам бирор дардга чалинса, унинг гуноҳлари дарахт япроқлари янглиғ дув-дув тўкилғусидир», — деб айтдилар.

15-боб. Уловда ёки пиёда ёҳуд бировни эшакка мингаштириб касал кўргани бормоқ ҳақида

Усома ибн Зайд ривоят қиладилар: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам эшакларига Усомани мингаштириб Саъд ибн Убодами кўргани бордилар. Бу воқеа Бадр урушидан олдин бўлган эрди. Йўл-йўлакай Абдуллоҳ ибн Убай ибн Салулнинг ҳузурида бўлаётган йиғинга кириб ўтдилар. Бу вақтда у ҳануз исломга кирмаган эрди. Йиғинда мусулмонлар, мушриклар ҳамда яҳудийлар иштирок этишаётган бўлиб, уларнинг орасида Абдуллоҳ ибн Равоҳа ҳам бор эрди. Абдуллоҳ ибн Убай ҳайвон тўғидан кўтарилаётган чанг-тўзондан ридоси бирла бурнини тўсиб: «Ҳей, чангитмангизлар!» — деди. Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам (эшакларини) тўхтатдиларда, пастга тушдилар, сўнг йиғиндаги номусулмон кишиларни Оллоҳ таоло йўлига даъват этдилар ва Қуръондан бир оят тиловат қилдилар. Абдуллоҳ ибн Салул: «Эй фалончи, сенинг айтганингни қила олмайман, гар ҳақ гапни айтаётган эрсангда, бизнинг мажлисимизга халал берма, йўлингдан қолма, биздан бирортамиз ҳузурингга борса, ана ўшанга ривоят қил!» — деди. Ибн Равоҳа эрса: «Ё Расулаллоҳ, йиғинимизга келаверингиз, биз шуни истагайдирмиз!» — деб айтди. Натижада мусулмонлар, мушриклар ва яҳудийлар ўзаро жанжаллашиб қолдилар. Жаноб Расулуллоҳ уларни тинчлантирдиларда, эшакларига миниб Саъд ибн Убодаминг уйига равона бўлдилар. Етиб борганларидан сўнг: «Эй Саъд, сен Абу Ҳубоб (яъни, Абдуллоҳ ибн Убай)нинг айтган сўзини эшитдингми?» — дедилар. Саъд: «Ё

Расулаллоҳ, уни авф этингиз! Оллоҳ таоло сизга (пайғамбарликни) ато этмишдир. Абдуллоҳ ибн Убайни эрса, бу шаҳарнинг аҳолиси ўзига подшоҳ этмоқни ихтиёр айлаб, бошига тож кийдирмоқ ниятида эрди. Сизга Оллоҳ таоло йўллаган ҳақиқат (ҳидоят) туфайли у бундан маҳрум бўлди, шу боисдан ҳам сизга ўзингиз шоҳиди бўлганингизча муомалада бўлди», — деди».

Жобир ибн Абдуллоҳ оталаридан эшитганларини бундай деб ривоят қиладирлар: «Мен бетоб бўлиб қолганимда Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам кўргани келдилар, аммо хачир ёким от миниб келганлари йўқ эрди».

16-боб. Беморнинг «Касалман» ёким «Вой бошим» ёхуд «Дардим зўрайди» деб айтмоғининг жоизлиги ҳақида ва Айюб алайҳиссаломнинг «Менга дард тегди, эй Оллоҳ, сен барча раҳимлилардан раҳимлироқдирсан!» деб айтганлари хусусида

Каъб иби Ужра разияллоҳу анҳу бундай дедилар: «Мен бир куни ўчоққа ўт ёқаётган эрдим, ногаҳон Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам ёнимиздан ўтаётди: «Бошингдаги ҳашаротлар (битлар) сенга азоб беряптими дейман?» — дедилар. Мен: «Ҳа, шундоқ» дедим. Сўнг, Жаноб Расулуллоҳ сартарошни чорлаб, сочимни олдирдиларда, фидя бермоғимни амр қилдилар».

Оиша онамиз разияллоҳу анҳо: «Вой бошим!» — дедилар. Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар вақти-соатинг тугаб, кўзим очиклигида вафот этсанг, сенинг гуноҳларингни Оллоҳ таолодан тилаб, истиғфор айтгумдир, руҳингга дуо айлагумдир», — дедилар. Оиша онамиз: «Вой шўрим, сиз менинг ўлимимни истағайдурмисиз?! Гар мен вафот этгумдир, сиз сўнгги кунларингизни бошқа хотинларингиз бирлан ўтказғайдурмисиз?!» — дедилар. Жаноб Расулуллоҳ: «Бундай дейдирган бўлсанг, унда мен вой бошим, дея қолай! Абу Бакр ва ул кишининг ўғилларига одам юбориб, кишилар ўртасида гап-сўзга сабаб бўлмоғига ҳамда кўпчиликнинг даъвогар эканлигига қарамай, халифаликни шуларга васият қилсаммикан? Чунки, Оллоҳ таоло улардан ўзгасини истамағайдир, ўзгасини мўминлар ҳам рад этғайдирлар», — дедилар».

Ибн Масъуд разияллоҳу анҳу ривоят қиладирлар: «Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам бетоб ётганларида ҳузурларига кирдим. Кўлимни баданларига текказдимда, «Ё Расулаллоҳ, сиз қаттиқ бетоб бўлиб қолибсиз-ку!» — дедим. Жаноб Расулуллоҳ: «Ҳа, шундоқ, мен икки кишига ҳам кифоя қиладирган дардга чалингандирмен», — дедилар. Мен: «Аммо, бунинг эвазига сизга икки баробар кўп савоб ҳам берилғусидир!» — дедим. Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ҳа, шундоқ, мусулмон одам бирор дардга мубтало бўлғайдир, унинг гуноҳлари дарахт япроқлари каби дув-дув тўкилғусидир», — дедилар».

Амир ибн Саъд оталаридан эшитганларини ривоят қиладирлар. Ул киши бундай деган эрканлар: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам қаттиқ бетоб бўлиб ётганимда кўргани келдилар. Бу воқеа Ҳажжат ул-Видоъ йилида бўлган эрди. Мен: «Ё Расулаллоҳ, кўриб турибсизки, мен оғир бетобман. Мен бадавлат кишиман, мол-дунё биргина қизимга мерос бўлиб қолғай. Бойлигимнинг 3 қисмини садақа қилайинми?» — дедим. Жаноб Расулуллоҳ: «Йўқ!» — дедилар. Мен: «Ярмини эҳсон қилайинми?» — дедим. Жаноб Расулуллоҳ: «Йўқ!» — дедиларда, сўнг: «3 қисми ҳам анча кўп нарсадир, албатта сен болаларингни одамлардан тиланадирган фақир қилиб қолдирганингдан кўра, бойроқ қилиб қолдирганинг яхшироқдир. Агар сен хайру садақа учун молингни сарфлайдирган бўлсанг, албатта бунинг эвазига Оллоҳдан савоб олғайсан, ҳатто хотинингнинг оғзига солиб қўйган луқманг учун ҳам», — деб

қўшиб қўйдилар».

17-боб. Беморнинг «Мени ёлғиз қўйингиз» деб айтганлиги ҳақида

Ибн Аббос разияллоҳу анҳу ривоят қилади: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам ғарғара (ўлим олди талвасаси) ҳолатига тушиб қолганларида уйда бир неча киши мавжуд эрди. Жаноб Расулуллоҳ уларга: «Қоғоз-қалам келтирингиз, мен сизларга бир китоб (насиҳатнома) қолдирайки, уни ўқиб, зинҳор йўлдан адашмағайсиз!» — дедилар. Ҳазрат Умар: «Жаноб Расулуллоҳни дард енгиб қўйган кўринади, сизларнинг ихтиёрингизда Қуръон бордир, бизга Оллоҳнинг Китоби кифоя қилғайдир», — дедилар. Шунда у ерда мавжуд кишилар орасинда ихтилоф чиқиб, улардан айримлари: «Қоғоз-қалам келтирингиз, Жаноб Расулуллоҳнинг бизга айтмоқни ихтиёр қилғон сўзларини битиб олғаймиз, токи ул зотдин сўнг адашмағайсизлар» — дейишса, баъзилари Ҳазрат Умарнинг сўзларини такрорлашди. Гап-сўз кўпайгач, Жаноб Расулуллоҳ: «Турингизлар, кетингизлар!» — дедилар. Убайдуллоҳ (ибн Абдуллоҳ)нинг айтишларича, Ибн Аббос бундай дер эканлар: «Ўшанда мусибат устига мусибат бўлғон эрди, чунки, Жаноб Расулуллоҳнинг ҳузурларида бўлганлар ўзларининг беъмани, бекорчи гаплари ва ўзаро тортишувлари билан пайғамбаримизнинг айтмоқни ихтиёр қилган насиҳатларини ёзиб олмоққа монъелик қилган эрдилар».

18-боб. Бемор болани (Жаноб Расулуллоҳ ҳузурларига) дуо қилсинлар деб олиб бормоқ ҳақида

Соиб ибн Язид ривоят қилади: «Холам мени Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига олиб бориб: «Ё Расулаллоҳ, синглимнинг ўғли касал бўлиб қолди», — дедилар. Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам бошимни силадилар ва мени «Барака топғил!» деб дуо қилдилар, кейин таҳорат олдилар. Таҳоратдан тушган сувдан ичдим, кейин Жаноб Расулуллоҳнинг орқа томонларига ўтиб турдим, икки кураклари орасида олмадек келадиган Пайғамбарлик муҳрини кўрдим».

19-боб. Беморнинг ўзига ўлим тиламоғининг таъқиқланганлиги ҳақида

Анас ибн Молик ривоят қилади: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам (саҳобаларга хитоб қилиб): «Биронтангиз узоқ хасталаниб ётиб қолсангиз, (безор бўлганингиздан) ўзингизга ўлим тиламангиз! Башарти шундай қилмоғингиз зарур бўлса, «Эй парвардигоро, агар (бундан кейинги) яшамоғимнинг менга нафи бўлса, мени тирик қолдирғил, мабодо ўлмоғим афзал бўлса, омонатингни олғил, деб айтингиз!» — дедилар».

Абу Ҳозим ал-Бажлий ал-Куфий ривоят қилади: «Хаббоб (ибн ал-Арат) касал бўлганида, кўргани кирдик. (Қарасак), қорнининг етти жойига тамға босилган эркан. У бундай деди: «Бизнинг айрим дўстларимиз оламдин кўз юмдилар. Вале, улар қилган амали солиҳлари эвазига бу дунёда ажр олмоққа муяссар бўлмадилар, чунки Оллоҳ таоло уларга атаган ажрларини охиратга олиб қолди. Биз эрсак беҳисоб мол-дунё жамғариб, уни туфроқдин ўзга нимарсага сарф қила билмадик. Агар Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам ўзига ўлим тиламоқни манъ қилмаганларида, мен ўзимга ўлим тилаган бўлар эрдим!». Биз Хаббобнинг ҳузурига иккинчи дафъа келганимизда, у дебор ураётган эркан. Шунда бизга қарата бундай деди: «Мусулмон одам мана шу лойга сарфлаганидин ўзга барча қилган хайр-эҳсонлари бадалига савоб олғусидир!».

Абу Ҳурайра ривоят қилади: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ҳеч кимса

фақат тоат-ибодат қилгани билан жаннатга киравермайди» — дедилар. Саҳобалар: «Ҳаттоки, сиз ҳамми?» — деб сўрадилар. Жаноб Расулulloҳ: «Ҳа шундай, гар Оллоҳ таоло мени ўз фазлу раҳмати оғушига олмас эркан, мен ҳам (ёлғиз тоат-ибодат бирлан жаннатга кира олмасмен). Шу боисдин ҳам тўғри йўлдин озмангиз, қуюшқондин чиқмангиз, ўзингизга ўзингиз ўлим тиламангиз. Гар кишининг қилмиши яхшилиғ эрса, «ажаб эрмаским, яхшилиғлари яна ҳам зиёда бўлса, ва гар ул ёмонликга моил эрса, шояд инсофга келиб, Оллоҳ таоло ризолиғин истаб қолса!» — дедилар.

Аббод ибн Абдуллоҳ ибн аз-Зубайрга Оиша онамиз разияллоҳу анҳо бундай деган эрканлар: «Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам менга суюниб туриб, «Эй парвардигоро, менинг гуноҳларимни афв этғил, мендан раҳматингни дариг тутмағил ва мени рафиқ ул-аъло (малоикалар) жумласидан қилғил!» — дедилар».

20-боб. Бемордан ҳол-аҳвол сўрамоқ учун келган одамнинг унинг ҳаққига дуо қилганлиги хусусида

Оиша бинти Саъд: «Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам (отам Саъдни кўргани келганларида), «Эй парвардигоро, Саъдга шифо ато этғил!» — деб дуо қилдилар», — дейдилар.

Оиша онамиз разияллоҳу анҳо ривоят қиладилар: «Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам, бирор касални кўргани борсалар, ёким бирор касални ул кишининг ҳузурларига олиб келишса, «Эй инсонларни яратган Оллоҳ! Уни дарддан фориг айлағил, унга шифо берғил, сен шифо ато этгувчидирсен, сенинг шифоингдин ўзга шифо йўқ, сен шифо берсанггина дардлар маҳв ўлғусидир!» — дер эрдилар».

21-боб. Бемордан ҳол-аҳвол сўрамоқ учун келган одамнинг унга таҳорат сувидан сепганлиги ҳақида

Жобир ибн Абдуллоҳ разияллоҳу анҳу айтадилар: «Мен хасталаниб қолганимда, Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам кўргани келдилар. (Ҳол-аҳвол сўрагач), таҳорат олдиларда, қўлларидан томаётган сувни менга сепдилар («Таҳорат сувидан қуйинглар!» — деб айтган бўлишлари ҳам мумкин, дейди иккиланиб ровий). Шундан сўнг бироз ўзимга келгач, «Мендан мерос оладирган фақат биргина ўғлим ва отам бордилар, меросни қандай тақсимлаб берай?» — деб сўрадим. Шу аснода Жаноб Расулulloҳга мерос ҳақида оят нозил бўлди».

22-боб. Вабони даф қилишни сўраб дуо ўқиган ҳақида

Оиша онамиз разияллоҳу анҳо ривоят қиладилар: «Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам Мадинага келганларида Абу Бакр билан Билол иситмалаб кплишди. Мен уларнинг ҳузурига кириб: «Эй вадари бузруквор (яъни, оталари Абу Бакрга қарата айтяптилар), аҳволингиз нечукдир, эй Билол, ўзингизни нечук ҳис этмақдасиз» - деб сўрадим. Абу Бакр иситма зўриққанда:

«Уйимда бўлсайдим жон чиқар маҳал,

Пойабзал инидан яқиндир ажал», — дер эрдилар. Билол эрса, иситма бир оз пасайганда, йиғлаб:

«Тақдирим не эрур, билмасман э воҳ,

Бошимга ажалдин келурму сипоҳ?

Бир кеча бўлса ҳам, она водийим,

*Қўйнида ётсайдим, меҳрибон Оллоҳ!
Қониб ичсам эрдим, шаффоф сувларин,
Қанийди, ташласам, унга бир нигоҳ!» —*

дер эрдилар. Мен бу ҳақда Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига бориб айтиб эрдим, ул киши: «Ё Оллоҳ, бизга Мадинани Макка сингари, ёким ундан ҳам ортиқроқ маҳбуб этғил! Ё Оллоҳ, унинг тошу тарозисига барака ато этғил, уни (аҳлини) ҳамиша бардаму соғлом қил, мана буларнинг безгагини эрса, Жухфага кўчирғил!» — дедилар.

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳийм

ТИБ КИТОБИ

1-боб. Оллоҳ таоло дард юборганда унинг давосини ҳам юборганлиги ҳақида

Абу Ҳурайра разияллоҳу анҳу: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Оллоҳ таоло ҳар қандай дард юборганда унинг давосини ҳам юборгандир», — деганлар», — деб ривоят қиладилар.

2-боб. Эркакнинг аёлни, аёлнинг эркакни даволамоғи хусусида

Рубаййаъ бинти Муаввид ибн Афроъ бундай дейдир: «Биз Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам бирлан бирга) ғазавотга чиққанимизда аскарларга сув келтириб берар, уларнинг яраларини боғлар, ўлганлар ва ярадорларни Мадинага ташир эрдик».

3-боб. Уч нарсада дардга даво борлиги ҳақида

Ибн Аббос разияллоҳу анҳу бундай деб ривоят қиладилар: «Уч нарсада дардга даво мавжуддир — асал ичмоқ, қон олдирмоқ ҳамда ярага тамға қиздириб босмоқ. (Аммо), Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мен умматимга ярага тамға қиздириб босмоқни манъ қилғайман», — деганлар».

Мужоҳиднинг ибн Аббосдан ҳикоя қилишларига кўра, Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Асал (ичмоқ) ва қон олдирмоқ дардга даво бўлғуси», — деган эрканлар.

4-боб. Асал билан даволаш ҳақида

Оллоҳ таоло: «Унда (асалда) одамлар (дарди)га даво мавжуддир», — деган.

Оиша онамиз разияллоҳу анҳо: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳалво билан асални ёқтирар эрдилар», — деганлар.

Жобир ибн Абдуллоҳ айтадилар: «Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Доридармонларингиз ичида энг нафи тегадиргани қортиқчининг қортиғи ёким асалдир! Мен (жароҳатга) тамға қиздириб босмоқни хуш кўрмағаймен», — деб айтганлар».

Абу Саъид ал-Худрий ривоят қиладилар: «Бир киши Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига келиб: «Менинг иним қорни (оғриётгани)дан шикоят қилаётир», — деди. Жаноб Расулуллоҳ: «Асал ичирғил!» — дедилар, Бояги киши қайтиб келиб, асал ичирса ҳам иниси тузалмаганини маълум қилди. Жаноб Расулуллоҳ бу гал ҳам: «Асал ичирғил!» — дедилар. Бояги киши яна қайтиб келиб, иниси тузалмаганини айтди. Жаноб Расулуллоҳ яна: «Асал ичирғил!» — дедилар. У яна қайтиб келиб, «Иним тузалмади», — деган эрди, Жаноб Расулуллоҳ: «Оллоҳ таоло (асалда одамлар дардиға даво мавжуддир, деб) рост айтган, инингнинг қорни эрса, ёлғон сўзлайдир!» — деб жавоб қилдилар. Шундан сўнг, иниси дардиға шифо топди».

5-боб. Туя сути билан даволаниш хусусида

Анас ибн Молик разияллоҳу анҳу ривоят қиладирлар: (Урайна қабиласига мансуб) бир гуруҳ одамлар бетоб эрди. Улар: «Ё Расулаллоҳ, бизга шаҳар (Мадина) ҳавоси хуш келмади, бошқа бошпана бериб, ҳам таом бирла таъминласангиз!» — деб илтимос қилишди. Жаноб Расулаллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам уларни Ҳарра деган ерга жойлаштириб, ихтиёрларига бир қанча туяларни ҳам бериб қўйдиларда, «Буларнинг сутидан ичиб туринглар!» — дедилар. Улар, касаллари ариб, дармонга кирганларидан сўнг, Жаноб Расулаллоҳнинг туябоқарларини ўлдириб, туяларни ҳайдаб кетишди. Расулаллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам уларнинг ортидан одам юбордилар, тутиб келишгач, қўл-оёқларини кесиб, кўзларига мил тортишди, сўнг офтобга ташлаб қўйишди, (оғриқдан) тош ғажиб ётишди».

Саллом айтадирлар: «Менга айтишларига қараганда. Ҳажжож Жаноб Расулаллоҳнинг ҳаётлари давомида жиноятчиларга қарши қўллаган энг қаттиқ чоралари ҳақида сўзлаб беришни Анасдан илтимос қилганида у мазкур воқеани ривоят қилган эркан. Бу гап Ҳасан (ал-Басрий)га етганида, «Ушбу ҳадисни унга айтмагани яхши эрди», — дедилар».

6-боб. Туя сийдиги билан даволаниш ҳақида

Анас ибн Молик разияллоҳу анҳу ривоят қиладирлар: (Урайна қабиласига мансуб) бир гуруҳ одамларга Мадина ҳавоси ёқмай, (бетоб бўлиб қолишди). Жаноб Расулаллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам уларни ўз туябоқарлари ҳузурига юбориб, туя сути ва сийдигидан даво сифатида тановул қилиб турмоқлари лозимлигини тайинладилар. Мазкур одамлар, туя сути ва сийдигидан ичиб баданлари сиҳат топгач, туябоқарни ўлдириб, туяларни ҳайдаб кетишди. Бу хабар Жаноб Расулаллоҳ саллаллоҳу алайҳи васалламга етгач, уларнинг ортидан одам юбордилар, ушлаб келишди, сўнг қўл-оёқлари кесилиб, кўзларига мил тортилди.

Муҳаммад ибн Сирин: «Бу ҳодиса ҳадд уриш ҳақидаги ҳукм нозил бўлмасидан бурун содир бўлган эрди», — дейдилар.

7-боб. Седана ҳақида

Холид ибн Саъд айтадирлар: «Биз Ғолиб ибн Абжар бирлан бирга сафарга чиққан эрдик у йўлда касаллашиб қолди. Мадинага етиб келганимизда ҳам ҳануз тузалмаган эрди. Шунда, Ибн Абу Атиқ (Абу Бакр Сиддикнинг набиралари): «Сиз седана истеъмол қилинг. Беш ёки етти дона седанани эзиб, ёғини димоғингизга томизинг, чунки мен Оиша онамизнинг «Расулаллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам «Седана сомдан бўлак барча дардга даводир» деб айтганлар деганларини эшитганман», — деди. «Сом недур?» - деб сўраганларида, «У ўлимдир!» — деб жавоб берди».

Абу Ҳурайра бундай деб хабар қиладирлар: «Расулаллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Седана сомдан бўлак барча дардга даводир» — деганлар. Ибн Шихоб: «Сом — ўлимдир» — деб айтганлар.

8-боб. Беморга сутли хўрда қилиб бериш хусусида

Урва ибн Зубайр Оиша онамиз разияллоҳу анҳо ҳақларида ривоят қиладирларки, ул зот касалга ёким бирор яқин кишиси вафот этган кимсага сутли хўрда ичиришни буюрар эрканлар, чунки, Расулаллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Сутли хўрда беморнинг дилига ором бериб, аздор кимсанинг қайғусини енгиллаштирғайдир», — дер эрканлар».

Ҳишом ўз оталари (Урва ибн Зубайр) дан нақл қилиб бундай дейдирлар. «Оиша онамиз разияллоҳу анҳо беморга сутли хўрда ичирмоқ кўп манфаатли эканлиги ҳақида гапира туриб: «Сутли хўрда, бемор ёқтирадим, йўқми, дардига даводир!» — деб айтганлар».

9-боб. Бурунга дори томизмоқ хусусида

Ибн Аббос ривоят қилади: «Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам қортиқ солдиргач, қортиқчига ҳақ тўладилар, сўнг бурунларига дори томиздирдилар».

10-боб. Бурунга қусти томдириш ҳақида

Умму Қайс Миҳсан айтади: «Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мана шу ҳинд ёғочидан фойдаланингиз, чунки унда етти хил шифобахш модда бор, ундан (тайёрланган дорини) томоқ оғриганда ҳамда зотилжам бўлганда ичмоқ мумкин», — дедилар. (Ўшанда) мен эмизикли ўғилчамни олиб, Жаноб Расулуллоҳнинг ҳузурларига кирган эдим, кийимларига сийиб қўйди. Шунда пайғамбаримиз сув келтириб сийдик теккан жой устидан қўйдилар».

11-боб. Қон олдирадиган вақт хусусида

Абу Мусо тунда қон олдирган эрди.

Ибн Аббос: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам рўзадор бўлсаларда, қон олдирадилар», — дейдилар.

12-боб. Сафарда ва эҳромдалик чоғида қон олдиarmoқ ҳақида

Ибн Бухайна бунинг жоизлиги ҳақида Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламдан эшитган эркан.

Ибн Аббос: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам эҳромдалик чоғларида ҳам қон олдирадилар», — дейдилар.

13-боб. Касаллик чоғида қон олдиarmoқ ҳақида

Анас разияллоҳу анҳу ривоят қилади: «Мен Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламдан қортиқчига ҳақ тўламоқ борасида сўраган эрдим, ул зот Абу Таййибага қон олдирадиларда, ҳақида икки соъ хурмо бердилар ва мавло (озод қилинган қул)ларига унинг қабиласидан олинадирган хирожни бироз камайтиришни тайинладилар. Сўнг: «Ҳижомат қилдиarmoқ (қортиқ солдиarmoқ) энг яхши даводир, қусти баҳрий истеъмол қилмоқ эрса, ундин ҳам афзалдир. Томоқ йўллари ззиб, болаларингизни қийнамангиз!» — дедилар».

Жобир ибн Абдуллоҳнинг ривоят қилишларича, ул киши Муқаннаъ (ибн Синон ат-Тобиъий) ни зиёрат қилмоқ ниятинда ҳузурга борибдирилар ва: «Токим менга қортиқ солмас эркансиз, ҳеч ерга жилмасмен, чунки, мен ҳижомат қилдиarmoқда (қортиқ солдиarmoқда) шифо мавжуд эрканини Жаноб Расулуллоҳдин эшитгандирмен», — деб айтибдирилар.

14-боб. Бошга қортиқ солдиarmoқ хусусида

Абдуллоҳ ибн Бухайнанинг айтишларича, Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам Лаҳйу Жамал деган жойда бошларининг қоқ ўртасига қортиқ солдирибдилар. Ибн Аббос ҳам: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам бошларига қортиқ солдирдилар», — дейдилар.

15-боб. Бош оғриганда ёким шақиқа (мигрен) бўлганда қон олдирмоқ ҳақида

Ибн Аббос айтадилар: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам бошлари оғриганда, эҳромда бўлатуриб бошларига қортиқ солдирдилар. Бу — Лаҳйу Жамал деган жойда бўлган.

16-боб. Соч (иллатни йўқотмоққа) халал берганда олдириб ташламоқ хусусида

Каъб ибн Ужра бундай дейдилар: «Худайбия (жанги) вақтида Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам бизнинг олдимизга келдилар, мен қозон тагига ўт ёқаётган эдим, бошимдан битлар тўкилиб турган эди. Жаноб Расулуллоҳ буни кўриб, «Ҳашаротларинг озор беряптими?» — деб сўрадилар. Мен: «Ҳа, шундай», — дедим. Жаноб Расулуллоҳ: «Сочингни олдириб (каффоратига) уч кун рўза тутғил, ёким олти мискинни тўйғазғил, ёхуд қурбонлик қил!» — дедилар. Абу Айюб: «(Каъб) буларнинг қайси бирини адо этганлигини билолмадим», — дейдилар.

17-боб. Тамға қиздириб босишни ёқтирмаган киши ҳақида

Жобир ибн Абдуллоҳ айтадилар: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Доридармонларингиздан энг нафи тегадиргани, у ҳам бўлса, қортиқчига қортиқ солдириш ёки ўтда кўйдиришдир, аммо мен тамға қиздириб босишни хуш кўрмайман», — дедилар».

Имрон ибн Ҳусайн: «Фақат кўз текканда ёки чаён чиққандагина дам солдириш мумкин», — деб айтибдилар. Буни эшитган Саъид ибн Жубайр бизга: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам бу хусусда қуйидагиларни айтганлар», — дедилар: «(Оллоҳ таоло) менга барча умматларни кўрсатди. Баъзи пайғамбарлар ўз умматларини эргаштириб, айримлари эрса, бирорта ҳам умматсиз ёлғиз ўзлари (олдимдан) ўтдилар. Ногаҳон, кўзимга катта бир оломон кўринди. Мен: «Булар ким?» — деб сўраганимда, «Булар Мусо ва унинг умматларидир» — деб айтилди. Сўнг, «Уфққа қара!» — деб амр қилинди. Бир вақт қарасам, уфқни тўлдириб халқлар келаётир. Кейин, «Энди бу ёққа қара!» — деб букюрилди. Шунда ўгирилиб, бу ёқда ҳам уфқни тўлдириб тумонат одамлар келаётганини кўрдим. Сўнг, «Булар сенинг умматинг бўлиб, етмиш мингги савол-жавобсиз тўппа-тўғри жаннатга киради», — дейилди». Жаноб Расулуллоҳ ана шу гапларни айтдиларда, ҳужраларига кириб кетдилар. Саҳобалар: «Биз жоҳилия даврида туғилиб, сўнг Оллоҳ таоло ва унинг расулига иймон келтирганмиз, биз ўшалар қаторида бўламизми ёки ислом даврида туғилган авлодларимиз бўладими?» — дея пайғамбаримизнинг ҳужралари томон юрдилар. Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам ташқарида бўлаётган ғала-ғовурни эшитиб, ҳужраларидан чиқдилар ва бундай дедилар: «Улар дам солдирмайдиганлар, ирим-сиримларга ишонмайдиганлар, баданларига тамға қиздириб босмайдиганлар ҳамда Оллоҳ таолога таваккал қилғувчилардир». Шунда Уккоша ибн Миҳсан: «Ё Расулаллоҳ, мен ўшаларданманми? — деб сўрадилар. Жаноб Расулуллоҳ: «Ўшалардансан» — дедилар. Бошқа бир саҳоба: «Менчи?» — деди. Пайғамбаримиз: «Уккоша сендан олдин сўради», — деб жавоб қилдилар.

18-боб. Кўз оғриганда сурмадан даво сифатида фойдаланишнинг жоизлиги ҳақида

Умму Салама ривоят қиладилар: «Бир аёлнинг эри вафот қилган эрди, кўп йиғлаганидан кўзи оғриб қолди. Бу ҳақда Жаноб Расулulloҳга билдирган эрдик аёлнинг даво сифатида сурмадан фойдаланиши кераклигини, акс ҳолда кўзга зарар етишини айтдилар (аслида эри ўлган аёлнинг мотам даврида ўзига оро бериши манъ қилинади, аммо бу ерда сурмадан даво тарзида фойдаланиш ҳақида гап бораётир).

Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам (аёлнинг мотам даврида ўзига оро бериши хусусида) бундай деганлар: «Жоҳилия даврида биронтангизнинг эрингиз ўлса, эски-туски кийиб, энг хароб уйга кириб олиб мотам қилар эрдингиз, агар ёпингиздан ит ўтиб қолса, унга тезак отиб, мотамингизни тугатар эрдингиз. Энди бўлса, (азадор аёл) тўрт ойу ўн кун давомида кўзига сурма қўймасин!».

19-боб. Жузом (мохов) ҳақида

Абу Ҳурайра ривоят қиладилар: «Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам бундай деганлар: «Касаллик ўзича юкмайди, тунги қушлар, жумладан бойқуш фалокат келтирмайди, Сафар (ойи) бехосият бўлмай, сафар (сариф) касаллиги унга боғлиқ эмас. Жузом (мохов) дардига мубтало бўлган кимсадан арслондан қўрққандек қочингиз!»

20-боб. Қўзиқорин сувининг кўзга даво эканлиги хусусида

Саъид ибн Зайд: «Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламдан эшитдимки, қўзиқорин Оллоҳнинг неъматидан бўлиб, унинг суви кўзга даво эркан», — дейдилар.

21-боб. Бемор оғзининг бир чеккасидан дори томдириш ҳақида

Ибн Аббос ва Оиша разияллоҳу анҳумо ривоят қиладилар: «Жаноб Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам вафот этганларидан кейин Абу Бакр (ул зотнинг) юзларидан ўпдилар. Оиша онамиз бундай дейдилар: «Жаноб Расулulloҳнинг, хасталик вақтларида, оғизларининг бир чеккасидан дори томизган эрдик ул киши «Бундай қилмангизлар!» деган маънода ишора қилдилар. Биз: «Бемор одам, одатда дори истеъмол қилмоқни ёқтирмайди», — деб ўйладик. Ҳушларига келганларидан сўнг: «Мен сизларга оғизга дори қўймангизлар, демабмидим?!» — дедилар. Биз: «Касал, одатда дори истеъмол қилмоқни ёқтирмайди, деб ўйладик», — дедик. Жаноб Расулulloҳ: «Шу уйда турганлар орасида оғзига дори томизилмаган бирорта ҳам киши қолмайди. Кўриб турибманки, Аббос сизларнинг бу қилган ишларингизда иштирок этмаган», — дедилар».

Умму Қайс ривоят қиладилар: «Ўғилчамни олиб Жаноб Расулulloҳнинг ҳузурларига кирдим, томоғи оғриб, (муртаги) йиринглаб кетган эрди. «Нега болаларингизни қийнайсизлар? Қўсти ҳиндийдан истеъмол қилдилингиз, чунким унда етти дардга даво мавжуддир. Жумладан (қўсти ҳиндий) зотилжамга ҳам даво бўлиб, уни беморни ён бошига ётқизиб қўйиб, оғзига қўйилади», — дедилар. Аз-Зухрийдан эшитдимки, Жаноб Расулulloҳ (қўсти ҳиндий) даво бўладиган етти дарддан иккитасини айтиб, бештасини айтмабдилар».

Оиша разияллоҳу анҳо ривоят қиладилар: «Жаноб Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам, дардлари оғирлашгач, тузалгунларича менинг уйимда ётмоқчи эканликларини айтиб ҳамма хотинларидан ижозат сўрадилар. Улар рози бўлишди. Кейин, Жаноб Расулulloҳ икки киши ёрдамида оёқларини зўр-базўр босиб менинг уйимга чиқдилар. Бир қўлтиқларидан Аббос ва иккинчи қўлтиқларидан яна бир киши ушлаб олиб чиқишди». «Оиша онамиз айтиб берган

ҳадисни Ибн Аббосга ҳикоя қилиб бердим, — дейдилар Убайдуллоҳ, — у мендан: «Оиша онамиз тилга олмаган ўша кишининг ким эканлигини билурмисен?» — деб сўради. Мен: «Йўқ», — дедим. Аббос: «У — Али ибн Абу Толиб эрдилар», — деди».

Оиша онамиз бундай дейдилар: «Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам уйга киргач, дардлари яна ҳам оғирлашди. Шунда ул зот: «Оғзи боғлиқ еттита мёшда устимга сув қуйингиз, токи мен одамларга васият қилиб олай!» — деб амр қилдилар. Биз Жаноб Расулуллоҳни тоғорага ўтқазиб, то «Бўлди, етарли!» демагунларича устларидан мёшларда сув қуйдик. Шундан сўнг, Жаноб Расулуллоҳ одамлар ҳузурига (масжидга) чиқиб, биргаликда намоз ўқидилар ва амр маъруф қилдилар».

22-боб. Муртак дарди (ангина) ҳақида

Умму Қайс биринчи муҳожирлардан бўлиб, Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламга байъат қилган эрди. (Бир куни) у томоғи оғриб қолган ўғлини ул зот ҳузурларига олиб келди. Жаноб Расулуллоҳ унга «Нечун болаларингизни қийнаб муртагини ип билан боғлаб қўясизлар?! Бўнинг ўрнига қусти ҳиндий билан даволаганингиз яхшироқдир, зотилжамни ҳам шу тариқа даволангиз!» -дедилар.

23-боб. Қорни оғриган беморни даволаш ҳусусида

Абу Саъид (ал-Худрий) ривоят қиладилар: «Бир киши Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига келиб: «Инимнинг ичи кетмоқда», — деди. Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам унга. «Асал ичирғил!» — дедилар. У бориб асал ичирди. Кейин, яна қайтиб келиб: «Асал ичирсам ҳам бўлмади», — деди. Жаноб Расулуллоҳ: «Оллоҳ таоло рост айтган, инингнинг қорни ёлғон сўзлайдир», — деб жавоб қилдилар».

24-боб. Ички касаллик бўлмиш сафар (сариг) касаллиги сафар ойига боғлиқ эмас!

Абу Ҳурайра разияллоҳу анҳу ривоят қиладилар: «Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Оллоҳ таолонинг иродасисиз бировнинг касали бировга (ўзича) юқмайди, бойқуш фалокат келтирмайди, сафар (ойи) бехосият бўлмай, сафар (сариг) касаллиги унга боғлиқ эмас», — дедилар. Бир бадавий: «Ё Расулаллоҳ, туяларимизга нима бўлган ўзи? (Аввалига) улар оҳудек соппа-соғ юришади, кейин эса ораларига бир қўтир туя келиб қўшилди дегунча барчаси қўтир бўлиб қолади», — деди. Жаноб Расулуллоҳ: «Дастлабки қўтир бўлган туяни ким қўтир қилган?» - дедилар» (яъни, Оллоҳ таолонинг иродаси билан касалга чалинган).

25-боб. Зотилжамнинг давоси ҳақида

Умму Қайс бинти Миҳсан биринчи муҳожирлардан бўлиб, Жаноб Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламга байъат қилган эрди. (Бир куни) у ўғлини томоғидаги муртаги ип билан боғланган ҳолда Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига олиб келди. Жаноб Расулуллоҳ унга: «Нега болаларингизни (муртагини) ип билан (боғлаб) қийнайсизлар?! Унга ҳиндий (қусти ҳиндий) истеъмол қилдирингизлар, унда етти хил дардга, жумладан зотилжамга ҳам даво бордир», — деб айтдилар.

Ҳаммод разияллоҳу анҳу ривоят қиладилар: «Абу Талҳа ва Анас ибн ан-Назр зотилжамдан даволамоқ мақсадида Анаснинг баданига тамға қиздириб босдилар. Бу ишни Абу Талҳа шахсан